

„Úgy hívogatlak a barbár zsvajban”
(Tóth Árpád: A tympanon istennőjéhez)

2021. március, XI. évfolyam 1. szám
Megjelenik évente négyszer

Bodnár Gabriella: Álmatlan éjjelen
Tympanon-verspályázat kiválasztott alkotása

Az éj sötét lepelként omlott a házakra,
Így hozva nyugalmat a nappali vágyakra.
Aludt a falu és szuszogott a fáradt nép,
Csak egy ember volt ébren az erkély peremén.

Onnan nézett le a már szunnyadó falura,
Az úton pislákolott egy törött lámpabura.
Az is aludni készült, örök álmát.
Az ember nem látta már csak az árnyát.

„A sötétségben minden más!” - gondolta emberünk,
Az éjbe burkolódzva érzésünknek engedünk.
Felszínre törnek az elfojtott rémképek,
Könnytől ázott szemei, mintha égnének.

Tépelődik kábán a néma csendben,
Nem tudja mi lehet az, mi nincs rendben.
Fejében ezer kérdés kavarg,
De a válaszok még hallgatagok.

Így telnek estéi monotonon, némán,
Míg nem súlyokat kezd érezni szemhéján.

Illusztráció: Alexandra Dvornikova

Habilitációs előadás a karantén alatt

2021. január 6-án zajlott le a Bölcsészettudományi Kar első online habilitációja. Ennek keretében tartotta egyetemünkön előadásait dr. Szeverényi Sándor, a Szegedi Tudományegyetem Finnugor Tanszékének adjunktusa.

Előadásaiban Eurázsia legészakibb őshonos népéről, a nganaszanról beszélt.

A nganaszonok az uráli nyelvek szamojéd ágába tartoznak, tehát nagyon távoli nyelvrokaink. Nyelvük ma már a kihalás szélére sodródott:

az egy évtizeddel ezelőtti oroszországi népszámlálás adatai szerint 860-an vallották magukat nganaszannak, de közülük még a 200-at sem éri el az anyanyelvi beszélők száma.

A nganaszok rendkívül mostoha körülmények között élnek Szibéria legészakibb részén, a Tajmir-félszigeten, nem messze a világ legélhetősebb települése címmel többször „kitüntetett” iparvárostól, Norilszktól.

Az éghajlat errefelé nagyon zord, telente sokszor mérnek -50 °C alatti hőmérsékletet. Szeverényi néhány évvel ezelőtt maga is eltöltött pár hetet a nganaszoknál. Előadásainak hallgatói tehát első kézből értesülhettek az ott tapasztaltakról.

A beszámoló az online térben zajlott és a „tantermi” előadáson több érdeklődő hallgató is részt vett.

Fotó: Szeverényi Sándor

Jánkmajtis fűszálról-fűszálra

2020 őszén rendezték meg a 35. OTDK kari szintű fordulóját. Az esemény egyik szereplőjét, Gocs Klaudia Rékát kérdeztük a konferencián szerzett tapasztalatairól, a kutatómunkájáról, jövőbeni terveiről, motivációjáról, valamint a tanári pályáról. Ez utóbbiba most csöppent bele, egyelőre csupán gyakorló tanárként, azonban a rá jellemző motiváltsággal, lelkesedéssel és maximalizmussal.

Tympanon: A novemberben megrendezésre került Kari Tudományos Diákköri Konferencián előadott dolgozatod témája: „Jánkmajtis helyneveinek szocioonomasztikai vizsgálata”. Mi inspirálta támválasztásodat?

Gocs Klaudia Réka: A legnagyobb segítség Dr. Hoffmann István tanár úr volt. Ő ajánlotta a témát, ő szeretette meg velem a kutatást. Egy egyetemi óra keretében kezdtem el foglalkozni a témával, és bár a kezdet nehéz volt, tanár úr segítségével „hamar” belelendültem. Jánkmajtis a szülőfalum, emiatt választottuk ezt a települést. Nem volt idegen a hely, valamint a lakók is ismernek, így könnyebben boldogultam. A dolgozatomban szerepeltetett helyneveket interjúk során szereztem a falu lakóitól.

Már az interjúk megkezdésével újabb inspirációm lett: tetőtől-talpig, fűszálról-fűszálra Jánkmajtist. Rájöttem, hogy (sajnos) eddig nem ismertem eléggé.

Nemcsak a munka öröme, a siker és a rengeteg dicsérő szó lett az enyém a dolgozattal, hanem a szülőfalum megismerése is.

Tympanon: Tudhatjuk rólad, hogy magyar-matematika osztatlan tanárszakos hallgató vagy. Látszólag két különböző módszereket alkalmazó tudományos területet választottál a szakmádnak. Mennyire egészíti ki egymást a két terület? A kutatási munkád során fel tudtad használni mind a két terület tudományos eredményeit, forrásait?

G.K.R.: Igen, két nagyon különböző szak az enyém. A matematika – szoktam mondani – a véreben van, a családban többen matematika szakosak vagy matematikához köthető foglalkozásuk van. Szerintem tökéletesen kiegészíti egymást a kettő, míg a magyar irodalom megengedi, hogy szárnyaljon a képzeletem, addig a matematika a földön tart. Nem titok, hogy a nyelvészet áll a legközelebb hozzám. A nyelvészet pedig köthető a matematikához, így ha jobban belegondolunk, nincs is olyan távol egymástól.

Bár tanár úr többször említette a dolgozat készülete alatt, hogy a nyelvészetben nem bizonyítható semmi, ezt a szót inkább hagyjam meg a matematikusoknak. A dolgozatomban rengeteg diagram, táblázat található, így számoltam bőven, de a matematika tudományos eredményei, forrásai nem jelennek meg benne. Úgy gondolom, hogy ha közvetlen nem is segíti egymást a két terület, mindenképp hasznos, hogy egyiket a másikba tudom építeni, ha burkoltan is. Többször említették már nekem, például tanítási gyakorlaton is, hogy az órávezetésem, gondolkodásom logikus, tényszerű, egyenes vonalú, ami árulkodik a matematikával való kapcsolatáról.

Tympanon: *Melyek azok a tapasztalatok, amelyeket a kutatásaid, a megmérettetéseid során szereztél? Mi az, amiért hálás vagy a témának?*

G.K.R.: Sok dolgot köszönhetek ennek a témának. Közelebb kerültem a szülőfalumhoz, a történelméhez. A lehetőséget a doktori iskolához, a tudományos munkához. Igazából kicsit közhelyként hangozhat, de a türelmet és alázatot is egy adott dolog iránt. Igazi szívügyem lett a dolgozat. A tapasztalataim mind pozitívak, akiktől segítséget kértem, mind készségesen segítettek.

Minden életszakaszban azt hisszük, hogy az a legnagyobb megmérettetés, ami előttünk áll. Egy középiskolás hónapokon át retteg az érettségitől, ha túl van rajta, nem is gondolja olyan komolynak.

Én izgulós vagyok, a kari TDK előtt is nagyon izgultam és félttem. Ötödéves egyetemistaként már a Nyelvészeti Tanszék szinte mindegyik oktatója tanított. Ők mindannyian példaként állnak előttem, csodálatos oktatók, emberségesek, segítőkészek és kiváló kutatók. Rettegtem, hogy mit fognak szólni az én munkámhoz, mi lesz, ha elrontottam valamit vagy rosszul mondom valamit. A dicsérő szavaik, az építő kritikák, a mosolygó arcok (még ha kamerán keresztül is) csak újabb lendületet adtak. Még ma is roppant büszke vagyok arra, hogy megdicsérték a munkámat.

Tympanon: *Milyen céljaid vannak a jövőben? Tervezel tudományos pályára lépni a diploma megszerzése után vagy a tanári pályát választod?*

G.K.R.: Ez a kérdés a mindennapjaim része. Jelenleg nem tudom, hajlok mindkettő felé. Leírhatatlan érzés (büszkeség), hogy áll előttem egy olyan lehetőség, hogy tudományos munkát végezhsek. Hatalmas eszmei értéke van a szememben annak, hogy doktori címet

szerezsek. Nagyon hajlok rá, szeretem a nyelvészetet, az ehhez kapcsolódó munkát. El tudom képzelni magamat a jövőben tudományos pályán. Hatalmas támogatást, biztatást kapok a háttérből a szerelmemtől, a családomtól, a tanáraimtól, a barátaimtól. Viszont én nagyon szeretnék tanítani.

Számomra ez hivatás, mindennap bemenni és tanítani valamit az érdeklődő szemeknek. Nagyon szeretem a gyerekeket. Próbálom úgy alakítani az életemet, hogy az egyik ne zárja ki a másikat.

Rengeteg türelmet, időt és kitartást kíván ez így tőlem és a környezetemtől is, de abszolút segítő kezek vesznek körül, amiért végtelenül hálás vagyok. Szóval mindkettő lehetőségét fenntartom.

Tympanon: *A kutatásaid mellett van időd más, az egyetemmel vagy a tanári szakkal kapcsolatos tevékenységeket folytatni? Mesélnél erről?*

G.K.R.: Én nem szeretek semmit sem utolsó percre hagyni. Ahogy megkapom a feladataimat, elkezdem csinálni, legalábbis megalapozni. Így a kutatást is folyamatosan, szakaszosan, részletekben végzem. Van, hogy mindennap foglalkozom vele, van, hogy egy hétig rá sem nézek. Az időmet próbálom a lehető legjobban beosztani, a kötelező feladataim mindig az elsők. Végzős hallgató vagyok, így az egyetemi óráim előnyt élveznek, nehogy csússzak. A félévben B típusú gyakorlaton vagyok matematikából, sajnos online, de ezt is próbálom a lehető legjobban csinálni. Még nem érkezett panasz a leadott munkáimra, az órai teljesítményre, viszont többször érzem úgy, hogy semmire sincs időm. Akkor nagy levegőt veszek, és újratervezek, rendszerezek, sorrendet állítok fel.

Egyébként rettentően szeretem, hogy mindig van mit csinálni, ha pörögnek az események körülöttem, ez jellemez az életben is. Hazugság lenne azt mondani, hogy mindig mindenre van időm, de szerintem arra van időm, amire szeretnék, hogy legyen.

Forrás: Gocs Klaudia Réka

2021. január 29-én és 30-án az MTA BTK Lendület Magyar Irodalom Politikai Gazdaságtana Kutatócsoport és a Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézetének szervezésében valósult meg az „Írói gazdálkodások a 19–20. században: Vállalkozás és befektetés Kazinczytól Jókaiig és tovább” című videokonferencia. Az előadások a járványhelyzet okán az online térben zajlottak, így a részvétel lehetősége azok számára is elérhetővé vált, akik egy hagyományos konferencián talán nem tudtak volna hallgatóságként vagy előadóként megjelenni.

A kétnapos konferencia változatosságát az előadók kutatási területeinek sokszínűsége és az egymással párbeszédbe lépő előadások biztosították. A konferencia előadásai főképp az írói piaci szereplőként történő értelmezése, a szerzők gazdálkodásra tett sikeres és kevésbé sikeres kísérletei, a kiadás és finanszírozás, illetve a sajtóipar témái köré rendeződtek.

Az első nap két nyitóelőadását Margócsy István és Császtvay Tünde tartották meg. Margócsy előadásában az írói gazdálkodás 19. századi változatairól adott átfogó képet az áldozatként felfogott alkotói tevékenységtől annak klasszikus értelemben vett munkaként történő értelmezéséig, szót ejtve a szerzői jog és tulajdon párhuzamosan megjelenő kategóriáiról is. Császtvay Tünde előadása arra kereste a választ, hogy milyen stratégiák tehetők lehetővé az írók számára a 19. század második felében a kulturális piacon történő megmaradást, illetve hogy tipologizálhatóak-e ezek a modellek vagy egyéni boldogulás és sikertelenség álltak az eltérő karriertörténetek mögött.

Az első nap első szekciójában Kazinczy sikertelen hitelezési ügyleteiről majd eladósodásáról (Orbán László), Pálóczi Horváth Ádám gazdasági vállalkozásairól (Mészáros Gábor), illetve Kisfaludy-familia osztályairól és a korabeli dunántúli birtokos nemesség problémáiról (Nagy Ágoston) hallhattunk előadásokat. A második szekcióban az Aurora-pórt Bajza szólama felől olvasó (Bodrogi Ferenc Máté), Vörösmarty szépirodalmi kiadó alapításáról írott tanulmányát és a reformkor kiadási gyakorlatát vizsgáló (Gere Zsolt), illetve a színműírók honoráriumának változásait a Nemzeti Színház gazdasági jellegű kézíratos forrásain keresztül bemutató (Szalisznyó Lilla) előadások kaptak helyet. A harmadik szekcióban az 1840-es évek irodalmi sajtóját gazdasági kérdések felől értelmező (Fazekas Júlia) és Tompa 1851-es dohányrendeletre adott

indulatos reakcióját és a dohánytermesztés nemzeti felemelkedéssel való kapcsolatát bemutató (Patonai Anikó Ágnes) előadások hangzottak el.

A második napot nyitó negyedik szekcióban az írói önfenntartásért vívott küzdelem és az emellett biztosítandó alkotói termelékenység kérdését Kaffka, Babits és Móricz példáján bemutató (Rákai Orsolya), a tisztaeszleli pernek és kontextusainak Eötvös Károly recepciójára gyakorolt hatását tárgyaló (Radnai Dániel Szabolcs) és az irodalmi piac kereslet-kínálat dinamikájának erkölcsi vetületét szintén Solymosi Eszter halálához köthető Erdélyi József vers kapcsán vizsgáló (Lengyel Imre Zsolt) előadások követték egymást. Az ötödik szekcióban Ambrus Zoltán Révai Testvérekkel kötött életműszerződéséről (Rózsafalvi Zsuzsanna), Krúdy sajtóipari termelékenységéről (Wirágh András) illetve a sajtóipar és irodalmi alkotás összefonódásáról és konfliktusairól hallhattak az érdeklődők. Az utolsó, hatodik szekció előadásai a Móricz-életműben megjelenő gazdasági viszonylatokat (Cséve Anna), a Nyugat részvénytársaságainak történetét (Kosztolányi Tibor) és Goethe sajátos irodalmi ön-alkuójának történetét (Hites Sándor) járták körül.

A konferencia valamennyi előadásáról elmondható, hogy bár rengeteg táblázatba foglalható adatot, grafikont és diagramot használtak témájuk bemutatásához, az előadók tudásukat nem váltották aprópénzre: irodalom és gazdaság kérdéseinek egymásra olvasása, komplex vizsgálata izgalmas és párbeszédképes értelmezéseket teremtett.

Az előadások megtekinthetők: <https://videotorium.hu/hu/channels/5088/iroi-gazdalkodasok-a-19-20-szazadban>

„Mert minden rím! – ismétlem lelkesülten, / és hangokból szőtt háló a világ” – olvashatjuk Tóth Krisztina *A tanítvány című versében. A rímekhez hasonlóan a folyamatosan alakuló irodalom is körülvesz minket, s bár a tanterv nem sok teret enged a kortárs irodalomban való elmélyülésre, mégsem kell lemondanunk ezen szövegek órai alkalmazásáról. Ehhez kaphatunk hasznos tanácsokat irodalmi intézetünk oktatóitól, Dr. Bodrogi Ferenc Mátétól és Dr. Baranyai Norberttől, akik a Debreceni Irodalom Háza által szervezett, A szövegértelmezés mibenléte, az irodalomtanítás innovációja című beszélgetés keretében osztották meg gondolataikat és személyes tapasztalataikat a témáról.*

A kérdéskör fontosságát mutatja, hogy számos középiskolás diákot meglepetéssel tölt el, ha megtudja, ma is élnek költők és írók, akik az általunk tapasztalt világ problémáit viszik színre szépirodalmi igényű műveikben. Számolnunk kell továbbá az iskolai évek során kialakult, merev olvasói elvárásokkal is, amelyek megnehezítik a kortárs szövegek befogadását, hiszen az irodalom fogalma gyakran a korábbi évszázadokra jellemző témákkal és stílusjegyekkel válik azonossá a tanulók számára. Megtörténhet az is, hogy nem a diákok érdeklődésének, háttértudásának vagy szövegértelmező készségeinek megfelelő kortárs művek kerülnek elő az órákon, amelyek szintén ellenállást válthatnak ki a tanulókból.

A legnagyobb akadályt mégis a tanterv határozott keretei és az időhiány jelentik. Azonban a kanonizált művek tanítása mellett is lehetőségünk van a kortárs irodalom bevonására, akár a populáris regiszterből is.

Erre hívta fel a figyelmet Baranyai Norbert, aki kiemelte, hogy tematikus keretbe helyezve párhuzamosan taníthatók a különböző korokban született szövegek. Példaként említette az egyén és hatalom viszonyának témáját, amely az *Antigoné* és Dragomán György *A fehér király* című regényének is meghatározó kérdése. Sőt, a populáris művek közül Suzanne Collins *Az éhezők viadala* című trilógia is bevonható az elemzésbe, annál is inkább, mert a diákok nagy valószínűséggel maguktól is elolvasnák a sorozat részeit.

Ezen kívül a populáris szövegeken keresztül az alapvető értelmezési fogások és narratív technikák is könnyebben megmutathatók.

Bodrogi Ferenc is kiemelte a szövegek közötti folytonosság, az összefüggőség felmutatásának fontos-

ságát a szigetszerűség benyomásával szemben. Példájaklasszikusmagyar irodalom korszakához kapcsolódott, amelynek meghatározó kérdései Péterfy Gergely *A kitömött barbár* című regényében is megjelennek, hiszen a mű egyik központi alakja nem más, mint Kazinczy Ferenc.

A regény ismeretén keresztül könnyebben dolgozhatók fel és beszélhetők meg a távolinak tűnő korszak jellemzői, ezen kívül az irodalomoktatásban egyre fontosabbá váló élményszerű befogadást is segíti a kortárs olvasóhoz közelebb álló művek megismerése.

A tartalmi kérdéseken túl a műfajok alakulása is végigkövethető a különböző szövegek párhuzamos bemutatása által, így a műfaji jellemzők mechanikus azonosítása helyett az aktualizálásra, az esetleges változásokra helyezhetjük a hangsúlyt.

Ahogy Baranyai Norbert is kiemelte, tanári részről is fontos a személyes viszonyulás kialakítása, a kortárs szövegek aktív értelmezése. Ezen túlmenően pedig számos módszertani segédanyag közül válogathatunk, mint a Tilos az Á Könyvek gondozásában megjelent *A Fausttól a Szívlakig – Kortárs könyvek a középiskolában* című kötet, amelyben kortárs művek bemutatása mellett a hozzájuk kapcsolódó óravázlatokból is meríthetünk ötleteket. Bodrogi Ferenc pedig a [Magyartanárok Egyesületének kortárs óravázlatokat és segédanyagokat tartalmazó honlapját](#) ajánlotta az érdeklődők figyelmébe, hangsúlyozva az anyagok korszerű szemléletét.

A két oktató beszélgetése megtekinthető a Debreceni Irodalom Háza honlapjának [videótárában](#), melyben számos más hasznos tanács és megfontolandó gondolat hangzik el, a kortárs irodalom témáján túlmutatóan is.

Irodalom most

A Kortárs folyóirat 2021. február 25-én online előadást szervezett Kortárs irodalom a középiskolában címmel. Az esemény moderátora, Szekeres Nikoletta Szlukovényi Katalint és Fábián Lászlót kérdezte a témáról. De hogyan is lehet megközelíteni egy kortárs költő kötetét? Az előadók Szabó T. Anna költészete és Ár című kötete nyomán járták körbe a felvetést. Szlukovényi inkább a kötet interpretálására, valamint a Szabó T. Anna költészet befogadására koncentrált, míg Fábián az irodalomórába való beillesztésre tett módszertani javaslatokat.

„A kortárs magyar irodalomnak helye van az irodalmi közgondolkodásban és közoktatásban” – fogalmazta meg Fábián. Létjogosultságát mutatja többek között, hogy segít a közoktatás holisztikus szemléletének hiányát pótolni azáltal, hogy az irodalom határait elmossa, kapcsolatot teremt a médiaváltásokkal. „A NAT meglehetősen röghöz kötötten kezeli az irodalmi anyagot, az órakeret 80%-át a törzsanyagra kell fordítani és mindössze 20% szabad, amelyből már ki lehet hozni valamit” – nyilatkozta az előadó. Tehát van lehetőségünk rá, hogy helyet teremtsünk a kortárs irodalomnak a tanórán.

A közös gondolkodás során felmerült, hogy az olvasmánylista megújításának szándéka, a kanonizált művek újraértékelésének kérdése is arra a problémára mutat rá, hogy a mai fiatalokat már nem tudjuk a régi eszközökkel megközelíteni.

A kortárs irodalom újszerű köntöse viszont lehetőséget kínál arra, hogy közelebb hozzuk az irodalmat a diákokhoz. A fiatalok érdeklődése elsősorban a saját korukra terjed ki, így az aktualizáló, mai szempontú szövegek izgalmasabb távlatokat nyithatnak számukra. Ezen keresztül sokkal könnyebbé tehetjük a viszonyulást egy-egy klasszikushoz is.

Forrás: libri.hu

Szabó T. Anna Ár című kötete több szempontból is alkalmas arra, hogy prezentálja a kortárs irodalmi alkotások adta lehetőségeket az irodalomórán.

Szlukovényi rávilágít az Ár című kötetben rejlő hagyomány és egyéniség kettősségére. Egyszerre érhető tetten ugyanis a költői génusz ihletett állapota és a hagyományba ágyazottság. Megítélése szerint nemcsak az lehet izgalmas számunkra, hogy hogyan idézi fel a szerző egy másik kor jeles alkotását, hanem az is, hogy miként hat vissza a kortárs vers a hagyományra. Ezt példázza az előadó a Szabó T. Anna parafrázissal, a Tetemre hívás című verssel, ami Arany János Tetemre hívásának nagyon tudatos átirata, így izgalmas párbeszédet folytat vele. A kötet versei tehát arra is alkalmasak lehetnek – az erős kultúratudatosság és intertextualitás következtében –, hogy a tanórán helyet kapjanak a klasszikusok mellett.

Forrás: lira.hu

Fábián véleménye szerint a kortárs szövegek integrálásának egyik legkézenfekvőbb módja, ha példaként hozzuk őket, műfajokra, stílusra, alakzatok és költői képek gyakorlására. Ezzel egyrészt frissítjük a példatárat, másrészt izgalmasabb is lehet a diákoknak. Ezen kívül a kortárs művek gyakran jó témákat szolgáltatnak a projektmunkához, kreatív íráshoz is. Zárógondolatként Szlukovényi Katalint idézném:

„A hagyományt mi sem kész konzervként kaptuk, és nekünk sem az a feladatunk, hogy így adjuk tovább.” Bátran merjünk tehát kísérletezni az irodalommal.

Színváltó irodalom

Péczy Dóra (szerk.) - *Lehetnék bárki* versantológia

A 2017-ben debütált, és számos szakmai sikert begyűjtő Szívlakút című antológia folytatásaként is felfogható a tavalyi évben megjelent, szintén Péczy Dóra által szerkesztett Lehetnék bárki című versgyűjtemény. Legalábbis céljukat tekintve, hiszen ahogy a Tilos az Á könyvek általában jellemző, a fiatalabb korosztályt választja közönségének, kapcsolódási pontot biztosítva az irodalommal kortárs alkotásokon keresztül.

A kötet kettősségét már első kézbevételekor megfigyelhetjük, kezdve az alcímmel: Kortárs és kortalan versek, amit a két oldalt kinyitható, így egymással szembe helyezhető fülszöveg is alátámaszt, hiszen míg a borító nyitófelületén klasszikusként ismert szerzők, addig a hátoldalán kortárs, tehát ma élő, harminc év alatti fiatal szerzők szövegrészeit olvashatjuk.

A borítón látható kaméleon láttán is feltételezhetünk egyfajta dualitást, amelynek színváltóatai azonban azt sejtetik inkább, hogy az átjárhatóság az, ami jellemezni fogja a kötetben szereplő alkotásokat.

A különböző korok szerzőinek egymás mellé helyezésével egységesítő szándékot sejtethetünk. Így lehetséges, hogy például Arany János, Kosztolányi Dezső vagy Nemes Nagy Ágnes mellett olyan szerzők tűnhettek fel, akik még idáig kötetet sem mondhatnak magukénak.

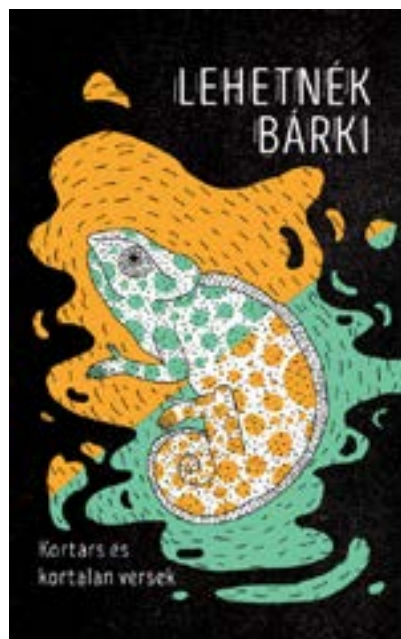
Forrás: kortarsonline.hu

A Szívlakúthoz hasonlóan tematikusan szerveződő ciklusok szakaszolják a kötetet, amelyek kezdetét Locsmádi Mátyás illusztrációi jelzik és egy-egy az adott részben is szereplő kortárs szerző szövegrésze, ezzel is jelezve, hogy azért mégiscsak a fiatal, kibontakozó tehetségek állnak a középpontban. A ciklusok témája nem túl didaktikus, hiszen nincsenek leírva konkrét címek; az olvasónak kell megfejteni, hogy a következő oldalakon milyen problémakört járnak körbe a versek. Ez a megoldás gondolkodásra készít és teret ad a szabad asszociációra, s a nem feltétlenül szerencsés kategorizálást csupán a szerkesztői utószóban kerül említésre. Nem szerencsés, hiszen számos vers nem feltétlenül egyértelműen csak családvers, szerelmes

vers vagy tájvers. (Izgalmas feladat lehet épp ezért egy tanóra keretében, a ciklusok témák szerinti rendezése különböző nézőpontok, motívumok alapján).

A tárgyalt válogatás egyszerre szükségszerű és szemléletes. A kortársak és kortalanok egymás mellé helyezése arra ösztönözheti az olvasót, hogy a rögzült kulturális ismereteinkhez máshogy viszonyuljunk és egyúttal rávilágít a legfiatalabbak tehetségére, hiszen sok esetben a költőóriások harminc év alatti versei mellett bőven igazolják magukat. A kanonizált szerzők piedesztálra emelése sok esetben érinthetlenné és megközelíthetlenné teszi azokat, de a versek olvasásakor rádöbbenhetünk, hogy tulajdonképpen ugyanazok a kérdések foglalkoztatják az embereket tegnap és ma, csak a kontextus változik. A kötet épp ezeknek a kontextusoknak a változatait segíti értelmezni a párhuzamba helyezéssel. Azonban vitaindító kérdés lehet, hogy vajon ezekre a sokszor kezdetleges és ismeretlen versekre mennyire tudnak rákapcsolódni a diákok.

Mindenesetre mindenképp ajánlatos az antológia tanulmányozása, hiszen képes megmutatni azt, milyen az irodalom voltaképpen: valami élő és folyton változó mégis lényegében ugyanaz, kortárs és kortalan.

Forrás: libri.hu

Hagyomány és identitás

GreCsó Krisztián - *Magamról többet*

2020-ban a Magvető Kiadó gondozásában jelent meg GreCsó Krisztián *Magamról többet* című verseskötete. GreCsó Pletykaanyu című novelláskötettel prózaíróként került be a kortárs irodalmi köztudatba, majd regényeivel érte el első nagyobb sikereit. Azonban sokan elfelejtik, hogy első publikált kötete, a *Vízjelek a Honvággyról* (1996) lírai alkotásokat tartalmazott, tehát nem újkeletű ebben a műnemben való jártassága sem.

A versek ciklusokba rendezése egy egységes narratívát ad, azonban a kibontakozó történet nem lineárisan halad előre, hanem mozaikos mintázatba rendeződik.

A lírai én identitásának különböző vetületeit láthatjuk megnyilvánulni. Ennek az identitásnak része a betegség, mint meghatározó élethelyzet, de más-más oldalai is előkerülnek a lírai én azonosságtudatának.

A kötet címében megjelenő „magamról” tehát ezt jelenti. Az én identitásának szerves részei jelennek meg a befogadó előtt.

Az alcím (*Új versek*) egyszerre utal a költőként való újrakezdés gesztusára, valamint Ady Endre 1906-os kötetére is. A hagyományhoz való kapcsolódást mutatja emellett az is, hogy a kötet versei időről időre intertextuális kapcsolatba lépnek a modernitás költőinek, köztük Babits Mihály, József Attila, Juhász Ferenc, Kosztolányi Dezső, Szabó Lőrinc, valamint Radnóti Miklós alkotásaival.

Az első ciklusban még főleg a betegség és a vele járó élethelyzetek tematikája a rendező elv. A *Mint akinek*

hagyaték című alkotás Kosztolányi Dezső *Mint aki sínek közé esett* című alkotás vershelyzetét evokálja, amely azt a statikus pillanatot vetíti elénk, amikor az én hirtelen számvetésre kényszerül. Ez a GreCsó-féle alkotásban egyértelműen a betegség. Azonban ahogyan távolodunk, úgy egyre inkább kerülnek előtérbe más-más olyan momentumok, amelyek az egyén identitásának egy-egy oldalát mutatják meg. Azokat a tereket, embereket, helyzeteket, történeteket, amelyekkel az élet során találkozunk és amelyek meghatározzák vagy meghatározták emberi létezését.

A második ciklusban (*Érkezési oldal*) már az a tér jelenik meg, ahol a lírai én élete egy részét töltötte. A ciklus versei a városlíra motívumait idézik fel.

Erre lehet példa a második vers címe is, *A Kassák utca sarkán*, amelyben a városlíra és a városi terek ábrázolása Kassák Lajos emblematis avangarde verseivel lépnek párbeszédbe (elég csak a *Plakát* vagy a *Hirdetőoszloppal* című versre gondolnunk). A másik, ehhez szervesen kapcsolódó elem pedig maga a ciklusokba rendezés. A kötet verseinek értelmezése tehát ilyen perspektívából értékelődik fel.

Forrás: lira.hu

A harmadik ciklusban a modern szubjektumképzet jelenik meg. Az én kitágítja létezését mitikus távlatokba. Nem a saját életeseményei lesznek hangsúlyosak, hanem a közösségé, amelyben az egyén létezik és ami által saját jelenben való létezését is meghatározza. A *Kék nefelejcs* című vers alcíme (Juhász Ferenc szavak) megelőlegezi az intertextuális kapcsolódást. A Juhász Ferenc versben megjelenő temetési szituáció az egyén társadalomhoz való tartozását mutatja, az eseményen megjelenő emberek, és a szertartásos jellege által is. Hiszen a gyászszertartások ritualitása mindig valamilyen (főleg vallási) konvenció révén történik meg. Ezt erősíti a megidézett népdal is: „Kék nefelejcs, kék nefelejcs virágzik a, virágzik a tó partján.” A népdal ugyanis mindig a közösség által hagyományozódik, szorosan része egy-egy emberi csoport identitásának. A halál jelenléte múlt tágabb időintervallumának perspektívájában értelmeződik. A vers egyes kulcsmotívumai, mint a „mésző-csontjaim”, „anyaméh szarkofág-bábja”, „halcsontváz” is az idő múlásának materiális formáit hivatottak kifejezni. A *Kerítés* című versben Radnóti Miklós szövegeivel teremődik intertextuális kapcsolat. A *Töredék* című vers hypertextusként is megjelenik: „ily korban éltünk e földön”. Motívikus szinten a *Nyolcadik ecloga* („kerítés”, „szögesdrót”, „barak”), valamint a *Nem Tudhatom* („műhold”, „kijelző”, „tanya”) című versek is

felsejlenek a hypertextus mögött. A sorok, motívumok idézésének láncolata azt mutatja, hogy nem csupán egy-egy Radnóti versre akar utalni, hanem a *Tajtékos ég* című kötetre, ahol hangsúlyosan jelenik meg az egyén kollektív identitása, a közösség általi meghatározottsága. Az utolsó ciklus (*Magamról többet*) a lírai én öndefiníciójának egy olyan szeletét mutatja be, amikor az én mások által meghatározott. A *Tükör Triptichon* című alkotás mottójának választott József Attila vers sora („Hiába fűrésztöd önmagadban/ Csak másban moshatod meg”) is erre a gesztusra utal. A ciklus címét viselő vers - szerkezetét tekintve - ciklus a ciklusban (ezáltal a kötet egészének kicsinyítő tükrékként is értelmezhető). A *tizennegyedik év* című vers paratextuálisan kapcsolódik Szabó Lőrínchez. A lírai én és gyermekének pillanatai elevenednek meg. A gyermek onnantól kezdve, hogy világra jön, a szülő identitásának részét alkotja.

A kötet szövegeinek narratívája által tehát olyan képsorok elevenednek meg, amelyek a szubjektum identitásának elemeit alkotják. A narratíva megképződése két nagyon lényeges poétikai megoldás által történt. Az egyik az intertextualitás és a hypotextusok megválasztása, hiszen olyan alkotásokkal kerültek kapcsolatba a kötet versei, amelyeknek a költészeti tradíciók által van jelentése.

Forrás: konyvesmagazin.hu

IMPRESSZUM

Főszerkesztő: Király Anna, Tördelő: Király Anna, Nagy Zsófia

Szerkesztő munkatársak: György-Fazakas Fanni, Nagy Dávid, Nagy Dóra, Nagy Zsófia, Paál Zoltán, Petneházi Erzsébet

Logó: Nagy Nikolett

Felelős szerkesztő: Dr. Bodrogi Ferenc Máté

Felelős kiadó: Dr. Fazakas Gergely Tamás, egyetemi docens és Dr. Rácz Anita, egyetemi docens

Kiadja: Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet;

Magyar és Finnugor Nyelvtudományi Intézet

További információ, korábbi számok:

<http://irodalom.arts.unideb.hu>; <http://mnytud.arts.unideb.hu>